

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Departament Polityki Senioralnej

ASOS 2014-2020

**Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych na lata 2014-2020**

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

**Sprawozdanie z realizacji Rządowego Programu na rzecz Aktywności
Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 – rok 2015**

senior.gov.pl

Warszawa, wrzesień 2016 r.

Spis treści

Wstęp.....	3
I. Analiza złożonych ofert.....	6
1. Aplikacje w podziale na województwa	6
2. Aplikacje wspólne oraz składane w partnerstwie.....	9
3. Forma prawna oferentów.....	10
4. Oferty złożone w podziale na Priorytety konkursu	12
5. Klasyfikacja złożonych ofert ze względu na wielkość miejscowości	14
6. Oferty odrzucone ze względów formalnych.....	14
II. Analiza dofinansowanych ofert.....	16
1. Podmioty dofinansowane w podziale na województwa	17
2. Podmioty dofinansowane w podziale na Priorytety	19
Priorytet I Edukacja osób starszych	20
Priorytet II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową.....	25
Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych	28
Priorytet IV Usługi społeczne dla osób starszych	30
3. Podmioty dofinansowane w podziale na wielkość miejscowości	33
4. Projekty realizowane wspólnie oraz w partnerstwie	33
5. Oferty dofinansowane w podziale na formę prawną oferenta.....	34
III. Realizacja wskaźników	36
Podsumowanie	38

Wstęp

Polityka społeczna wobec ludzi starych to stwarzanie warunków do zaspakajania potrzeb tej zbiorowości oraz kształtowanie prawidłowych relacji między starszym a młodszym pokoleniem – drogą ograniczania uzależniania starszych od młodszych, zapobiegania społecznej marginalizacji ludzi starych oraz kształtowania stosunków międzypokoleniowej solidarności, a przede wszystkim poszukiwania i tworzenia najlepszych warunków do funkcjonowania osoby starszej w rodzinie.

Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, przyjęty przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r., jest przedsięwzięciem kompleksowym, uwzględniającym obszary i kierunki wsparcia umożliwiające osiągnięcie celu głównego, jakim jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program zakłada praktyczne włączenie sektora organizacji pozarządowych do działań służących aktywizacji seniorów. Na jego cele przeznaczane zostało 40 mln zł rocznie aż do 2020 roku, łącznie 210 mln zł.

W dniu 9 stycznia 2015 r. ogłoszony został otwarty konkurs ofert – edycja 2015. W edycji tej złożono 3239 ofert w ramach 4 priorytetów:

- I. Edukacja osób starszych (15% alokacji środków) – obejmuje działania mające na celu rozwój oferty edukacyjnej skierowanej do seniorów, wykorzystanie potencjału wzajemnego uczenia się, rozwój innowacyjnych form edukacji, w tym nieformalnej i poza formalnej, promowanie tzw. wolontariatu kompetencji; rozwoju korzystania z nowych technologii oraz przeciwdziałania e-wykluczeniu wśród osób starszych.
- II. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową (25% alokacji środków) – zakładającą rozwój różnych form aktywności osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej (takich jak np. biblioteki publiczne, domy kultury) oraz włączenie do wspólnych działań młodszego pokolenia, co pozwoli na budowanie wzajemnego zrozumienia oraz rozwój umiejętności społecznych.
- III. Partycypacja społeczna osób starszych (20% alokacji środków) – działania na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym, przyczyniając się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

IV. Usługi społeczne dla osób starszych (40% alokacji środków) – działania służące rozwojowi różnych form wsparcia poprzez zwiększenie dostępności i podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych.

W ramach edycji 2015 Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 zaplanowano osiągnięcie następujących celów:

- 1) zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych mierzone przez liczbę nowych słuchaczy oraz liczbę wolontariuszy biorących udział w projektach;
- 2) tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej mierzone przez odsetek osób w wieku powyżej 60 lat regularnie korzystających z komputera, liczbę beneficjentów uczestniczących w nowo utworzonych projektach oraz liczbę wolontariuszy biorących udział w projektach;
- 3) rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej mierzone przez liczbę beneficjentów uczestniczących w nowo utworzonych projektach oraz liczbę wolontariuszy biorących udział w projektach;
- 4) zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji mierzone przez liczbę beneficjentów nowych usług społecznych oraz nowych form samopomocy oraz liczbę wolontariuszy biorących udział w projektach.

Łączna kwota o jaką wnioskowały organizacje to ponad 310mln zł. Ze względu na oceny ekspertów zewnętrznych oraz dużą konkurencję, część podmiotów które złożyły oferty uzyskały dofinansowanie w kwocie niższej niż wnioskowana. Decyzja o niższym dofinansowaniu podyktowana była wskazaniem ekspertów dokonujących oceny ofert w trybie konkursowym. Do dofinansowania zostało przyjętych 469 wniosków na łączną kwotę powyżej 38 mln zł, co stanowiło 12,1% zapotrzebowania zgłaszanego przez oferentów.

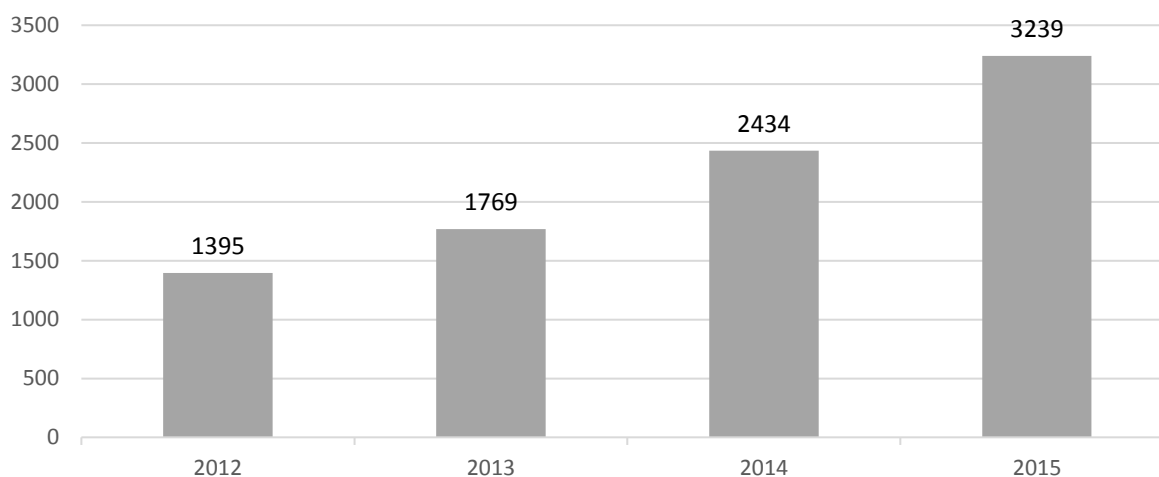
Niniejsze sprawozdanie z realizacji *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 edycja 2015* zostało opracowane w oparciu

o jednostkowe sprawozdania złożone przez Oferentów po zakończeniu realizacji projektów i składa się z trzech rozdziałów. W rozdziale pierwszym została przedstawiona analiza złożonych ofert, drugi rozdział zawiera analizę dofinansowanych ofert, natomiast w trzecim rozdziale zaprezentowana została klasyfikacja złożonych ofert w edycji 2016 Programu ASOS.

I. Analiza złożonych ofert

W edycji 2015 Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 złożono 3 239 ofert, co stanowi 25% wzrost zainteresowania w stosunku do poprzedniej edycji.

Wykres 1. Liczba złożonych ofert w ramach Programu ASOS w latach 2012-2015

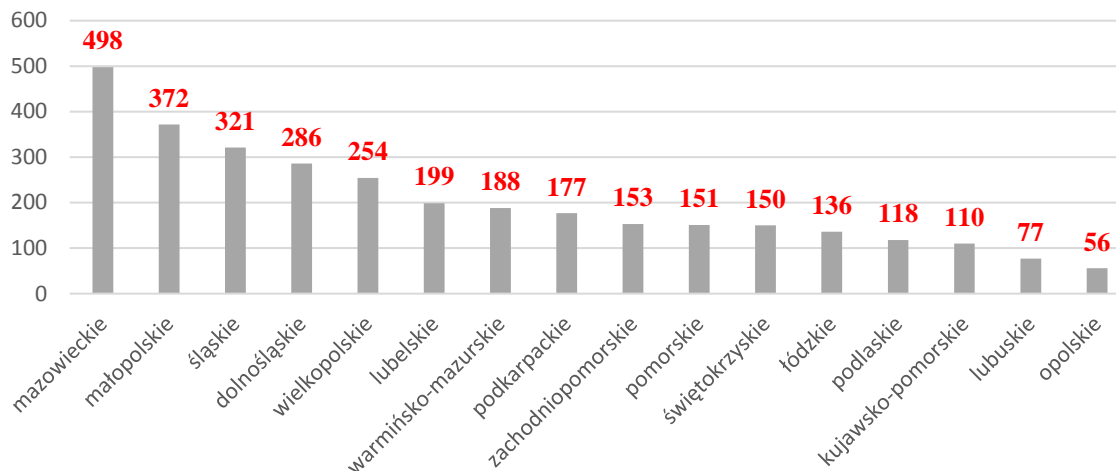
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Liczba składanych ofert w otwartych konkursach w ramach Programu ASOS zwiększa się z roku na rok. W 2012 roku złożono 1395 ofert, 1769 w 2013 roku, w 2014 roku – 2434 oferty, natomiast w 2015 roku 3239.

1. Aplikacje w podziale na województwa

W większości województw złożono więcej ofert niż w edycji 2014 (z wyjątkiem województwa opolskiego). Największy przyrost liczby złożonych ofert odnotowano w województwie świętokrzyskim (złożono tam o 105% więcej ofert niż w roku 2014) oraz w województwie podkarpackim (wzrost o 65%), jednak województwa te nie przodują jeśli chodzi o liczbę projektów złożonych i dofinansowanych w Programie ASOS w 2015 r. Rozkład ilościowy złożonych ofert w podziale na województwa jest zbliżony do tego z poprzedniej edycji, zwłaszcza w kontekście pierwszych miejsc.

Wykres 2. Liczba złożonych ofert wg województw

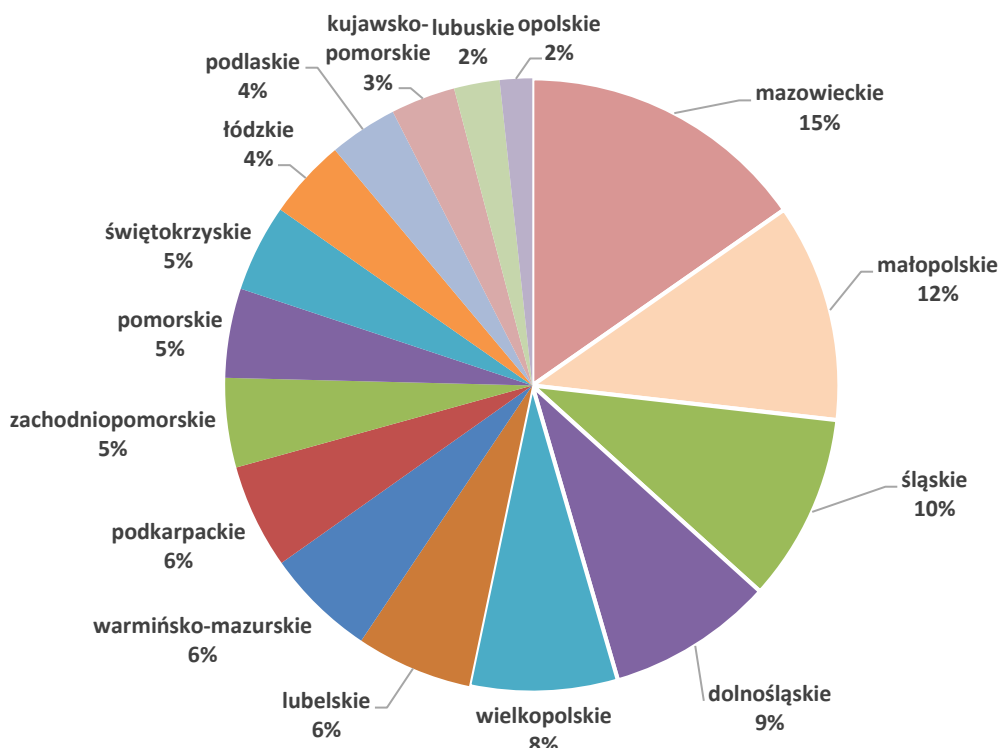

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS). Na wykresie ujęto oferty złożone wspólnie przez organizacje z kilku różnych województw, stąd łączna liczba ofert jest większa niż 3239.

Oferty złożone przez organizacje z czterech województw: mazowieckiego, małopolskiego, dolnośląskiego i śląskiego stanowiły łącznie prawie 50% wszystkich złożonych ofert. Najmniej ofert wpłynęło z województw: łódzkiego, podlaskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego i lubuskiego. W tych pięciu województwach złożono łącznie tyle ofert, ile na Mazowszu (ok. 497).

W stosunku do edycji 2014 konkursu wyraźnie zauważalny jest w każdym województwie wzrost zainteresowania organizacji pozarządowych Programem, co znalazło odzwierciedlenie w znacznie większej niż 2014 roku liczbie złożonych ofert, a największy procentowy wzrost liczby złożonych ofert odnotowano w województwie małopolskim (wzrost o 72%). Porównując z poprzednimi edycjami należy zwrócić uwagę na utrzymujące się wyższe zainteresowanie w niektórych regionach kraju, w tym najwyższe w województwach: mazowieckim, małopolskim, dolnośląskim oraz śląskim. Podobnie jak w roku 2014 najmniejsza liczba złożonych ofert przypadła na województwa lubuskie oraz opolskie.

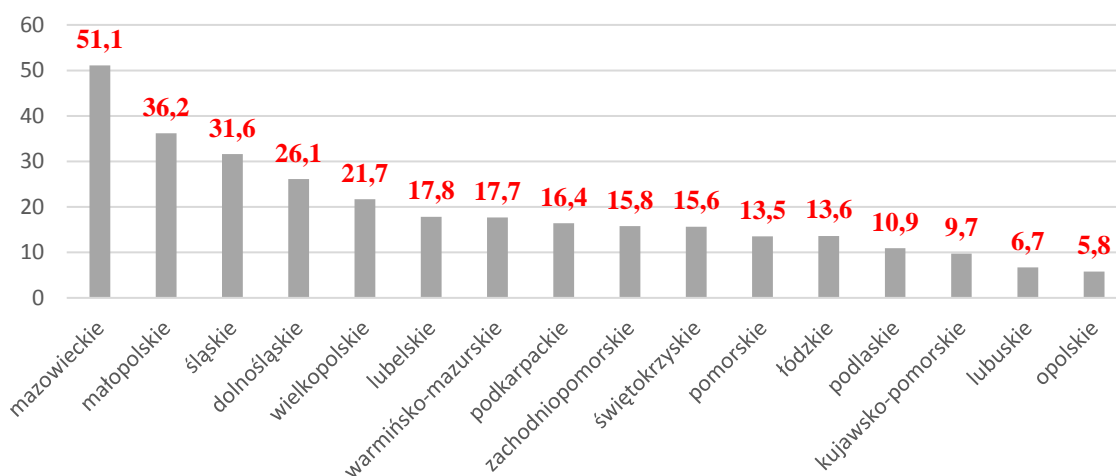
Wykres 3. Udział ofert nadesłanych z poszczególnych województw w liczbie ofert konkursowych ogółem

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Łącznie organizacje wnioskowały o ponad 307 mln zł. Największe zapotrzebowanie zgłaszały organizacje z województwa mazowieckiego, a następnie małopolskiego, śląskiego i dolnośląskiego.

Wykres 4. Wnioskowana kwota dotacji w mln zł

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

2. Aplikacje wspólne oraz składane w partnerstwie

Regulamin konkursu umożliwia składanie oferty wspólnej oraz oferty składanej w partnerstwie. Ofertę wspólną może złożyć kilka (co najmniej 2) organizacji pozarządowych lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Jednostki organizacyjne, które nie mogą brać udziału w otwartym konkursie ofert w ramach Programu, mają możliwość korzystania z dotacji w pośredni sposób przez partnerstwo.

W 2015 r. 22% ofert stanowiły oferty partnerskie, natomiast 2% - oferty wspólne (71 wszystkich złożonych ofert), co oznacza niską skłonność organizacji do współpracy w działaniach na rzecz osób starszych. Może być to też odczytywane jako słaba zdolność do współdziałania, dzielenia się zadaniami i odpowiedzialnością pomiędzy podmiotami pozarządowymi.

Tabela 1

Liczba Ofert wspólnych oraz Ofert złożonych w partnerstwie w ramach ASOS 2015

Oferty wspólne		Oferty złożone w partnerstwie	
Województwo	Liczba ofert złożonych wspólne	Województwo	Liczba ofert złożonych w partnerstwie
mazowieckie	13	mazowieckie	101
łódzkie	8	wielkopolskie	85
małopolskie	8	małopolskie	69
lubelskie	6	dolnośląskie	57
śląskie	6	warmińsko-mazurskie	56
warmińsko-mazurskie	5	lubelskie	52
dolnośląskie	4	śląskie	49
wielkopolskie	4	zachodniopomorskie	43
zachodniopomorskie	4	podkarpackie	35
podkarpackie	3	kujawsko-pomorskie	33
podlaskie	3	pomorskie	32
kujawsko-pomorskie	2	lubuskie	26
opolskie	2	świętokrzyskie	23
lubuskie	1	łódzkie	22
pomorskie	1	opolskie	15
świętokrzyskie	1	podlaskie	15

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

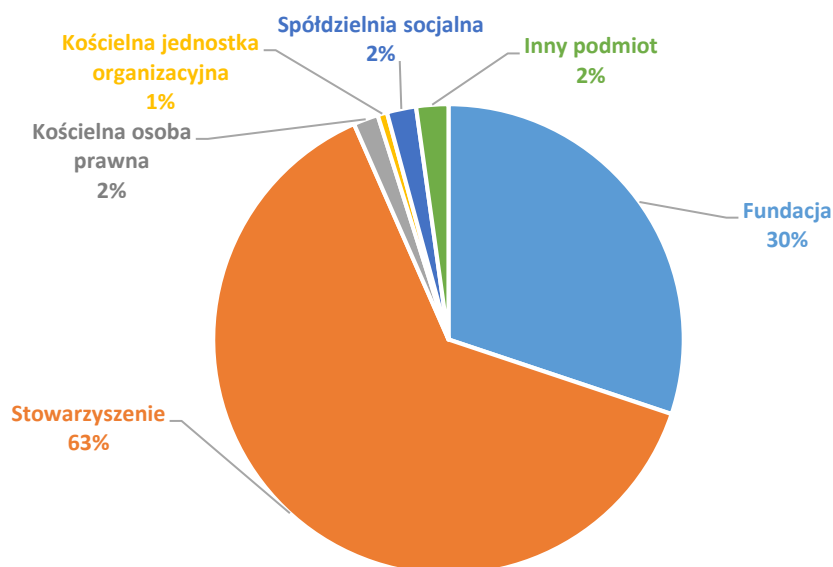
3. Forma prawna oferentów

Wśród 3239 złożonych w ramach konkursu w 2015 roku ofert:

- 2079 zostało złożonych przez stowarzyszenia, co stanowiło 64% wszystkich złożonych ofert;
- 999 zostało złożonych przez fundacje, co stanowiło ok. 30% wszystkich złożonych ofert;
- 82 zostały złożone przez spółdzielnie socjalne, co stanowiło ok. 2% wszystkich złożonych ofert;
- 56 zostało złożonych przez kościelne osoby prawne, co stanowiło ok. 2% wszystkich złożonych ofert;
- 21 zostało złożonych przez kościelne jednostki organizacyjne, co stanowiło ok. 1% wszystkich złożonych ofert;
- 72 zostały złożone przez podmioty o innej formie prawnej, (takich jak np. federacje organizacji pozarządowych czy spółki z o. o. działające non profit), co stanowiło ok. 2% wszystkich złożonych ofert;

Rozkład procentowy złożonych ofert jest analogiczny do rozkładu złożonych ofert w edycji 2014.

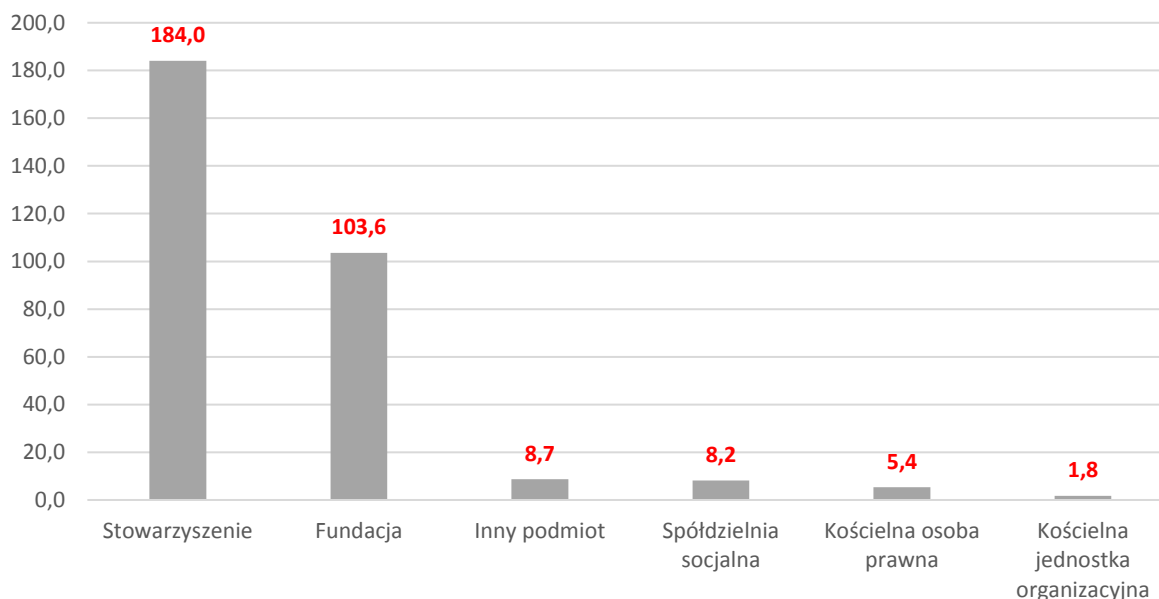
Wykres 5. Rozkład liczby złożonych ofert ze względu na formę prawną oferenta

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Stowarzyszenia wnioskowały w 2015 r. o 184 mln zł (o 44 mln zł więcej niż w roku ubiegłym), fundacje ubiegały się o kwotę prawie dwukrotnie mniejszą – ok. 104 mln zł (o 35 mln więcej niż w poprzedniej edycji). Podmioty kościelne złożyły oferty o wartości ok. 7,3 mln zł, spółdzielnie socjalne – 8,2 mln zł, natomiast pozostałe podmioty wnioskowały o 8,7 mln zł.

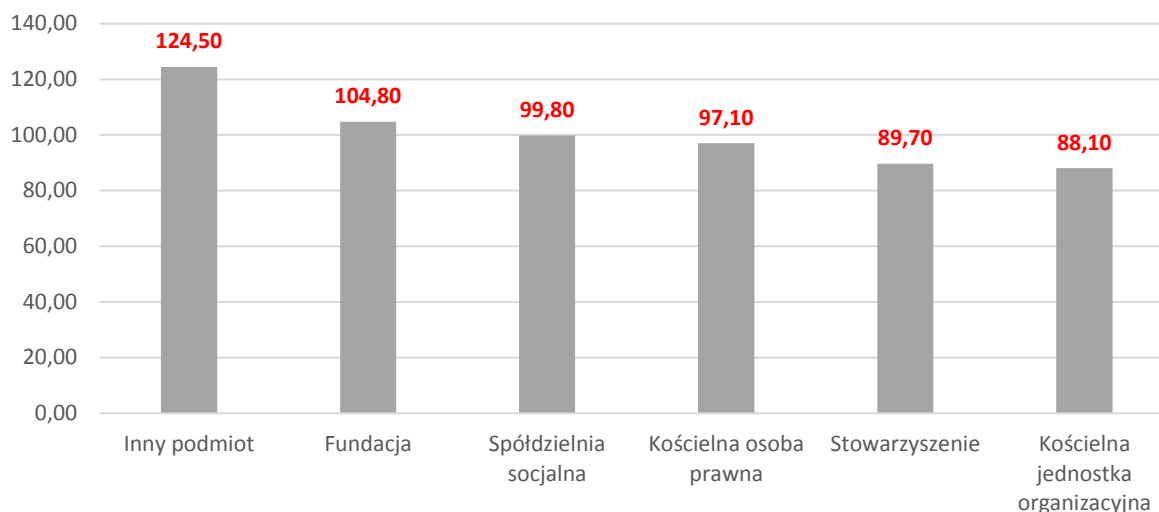
Wykres nr 6. Wnioskowana kwota w mln zł

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Średnia wnioskowana kwota dotacji była najwyższa w przypadku innych podmiotów (takich jak federacje organizacji pozarządowych czy spółki z o. o. działające non profit), które przeciętnie składały projekt o wartości 124 tys. zł. Fundacje wnioskowały średnio o prawie 105 tys. zł, stowarzyszenia o prawie 90 tys. zł, natomiast kościelne jednostki organizacyjne o nieco ponad 88 tys. zł, co stanowi najniższą średnią wartość wnioskowanej dotacji spośród wszystkich oferentów.

Wykres nr 7. Średnia wartość wnioskowanej dotacji w tys. zł

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

4. Oferty złożone w podziale na Priorytety konkursu

W edycji 2015 Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 złożono 3239 ofert w ramach 4 priorytetów:

- I. Edukacja osób starszych
- II. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową
- III. Partycypacja społeczna osób starszych
- IV. Usługi społeczne dla osób starszych

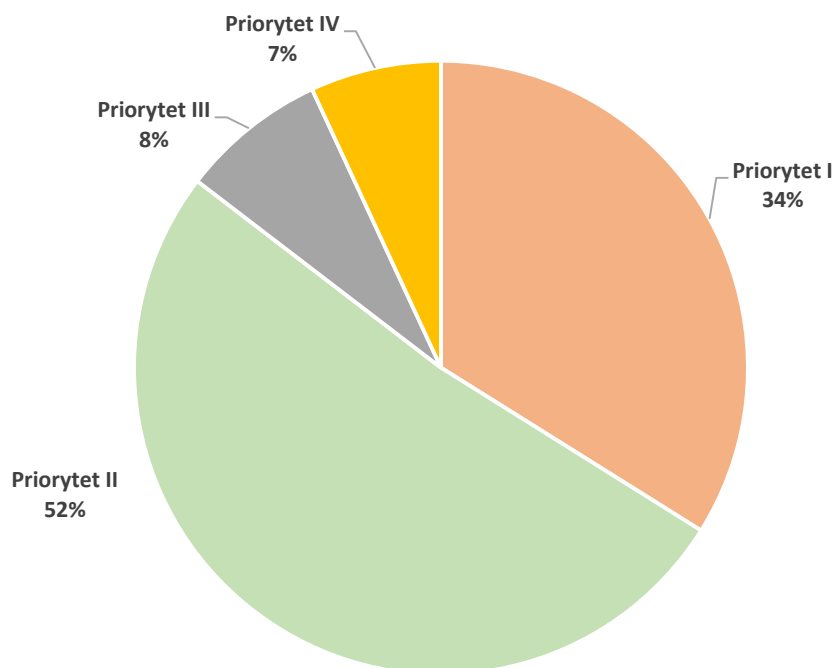
W ramach Priorytetów złożonych zostało:

- Priorytet I. – 1098 ofert, co stanowiło 34% wszystkich ofert złożonych w konkursie;
- Priorytet II. – 1668 ofert, co stanowiło 52% wszystkich ofert złożonych w konkursie;
- Priorytet III. – 251 ofert, co stanowiło 8% wszystkich ofert złożonych w konkursie;
- Priorytet IV – 222 ofert, co stanowiło 7% wszystkich ofert złożonych w konkursie;

Najwięcej ofert złożono w Priorytecie I oraz Priorytecie II. W Priorytetach tych złożono odpowiednio 1098 oraz 1668 ofert, co stanowi łącznie ponad 85% wszystkich ofert. Liczba ofert złożonych w Priorytecie III oraz IV była zbliżona i wyniosła odpowiednio: 251 i 222 oferty. Priorytety te wymagają zaawansowanego włączenia osób starszych w działania na rzecz społeczności lokalnych lub działań wolontariackich, stąd zapewne ich mniejsza

popularność. Rozkład procentowy złożonych ofert jest zbliżony do rozkładu ofert w ramach edycji 2014.

Wykres 8. Procentowy udział ofert złożonych w poszczególnych Priorytetach

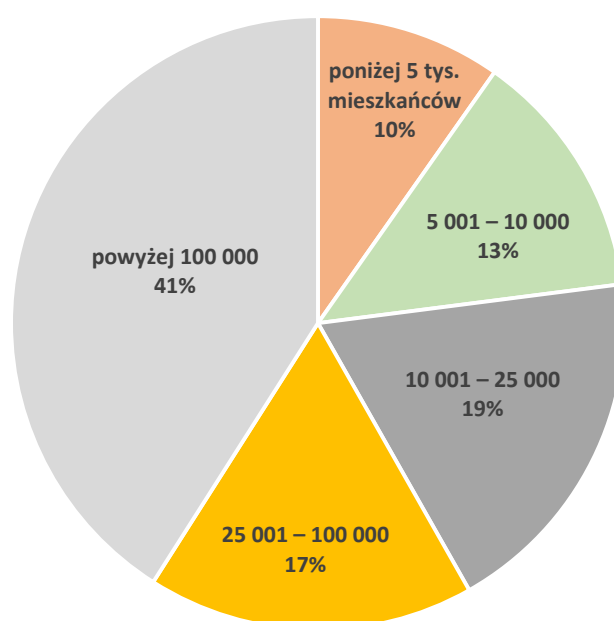

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

5. Klasyfikacja złożonych ofert ze względu na wielkość miejscowości

Najwięcej ofert złożyły organizacje z największych miejscowości, powyżej 100 tys. mieszkańców (1356 ofert). Im mniejsza miejscowość, tym mniej ofert składano w konkursie. Z miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców wpłynęło 323 oferty. Procentowy udział złożonych ofert ze względu na wielkość miejscowości jest podobny jak w roku 2014.

Wykres 9. Oferty złożone w podziale na wielkość miejscowości (liczba mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

6. Oferty odrzucone ze względów formalnych

W ramach Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 edycja 2015 odrzuconych formalnie zostało 483 oferty. Przyczyny odrzucenia formalnego przedstawia tabela poniżej.

Tabela 2 Oferty odrzucone formalnie w ramach konkursu ASOS 2015

Przyczyna odrzucenia formalnego	Liczba ofert niezatwierdzonych formalnie
Oferta złożona po terminie	103
Brak wymaganego podpisu lub podpisy niezgodne	82
Partner nie jest podmiotem uprawnionym	78
Brak umowy o partnerstwo	71
Brak daty złożenia w wersji papierowej oferty	38
Oferta złożona przez podmiot nie uprawniony	38
Oferta niekompletna	36
Oferta w wersji papierowej nie wpłynęła do Ministerstwa	36
Oferta nie została złożona na odpowiednim druku	1

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

II. Analiza dofinansowanych ofert

W edycji 2015 otwartego konkursu ofert w ramach Programu ASOS do dofinansowania przyjęto 469 projektów na łączną kwotę ponad 37 mln zł, co stanowi 12,1% zapotrzebowania zgłaszanego przez organizacje, które wyniosło ponad 310 mln zł. Na 469 projektów wydano łącznie ponad 41mln zł co stanowi sumę środków otrzymanych z dotacji oraz wkładu własnego finansowego organizacji. W ramach dofinansowanych projektów, na etapie rozstrzygnięcia konkursu, planowanymi działaniami objętych miało zostać 285472 beneficjentów ostatecznych. W liczbie tej 19531 stanowią osoby poniżej 60 roku życia. 89 tys. beneficjentów zostało zadeklarowanych jako beneficjenci w ramach dwóch ofert o charakterze informacyjno-promocyjnym.

Tabela 3. Rozkład beneficjentów w rozbiciu na poszczególne województwa

Województwo	Liczba osób powyżej 60 r. ż. w roku 2015**	Ogólna liczba beneficjentów*	Odsetek osób starszych objętych projektami ASOS 2015 (w %)
Dolnośląskie	678 202	4484	6,61
Kujawsko-pomorskie	452 235	745	1,65
Lubelskie	485 594	4720	9,72
Lubuskie	218 536	1029	4,71
Łódzkie	616 683	2224	3,61
Małopolskie	709 256	16187	22,82
Mazowieckie	1 209 622	25254	20,88
Opolskie	228 543	640	2,8
Podkarpackie	439 512	1527	3,47
Podlaskie	260 402	1876	7,2
Pomorskie	481 349	3214	6,68
Śląskie	1 071 024	8073	7,54
Świętokrzyskie	301 337	1878	6,23
Warmińsko-mazurskie	291 677	1587	5,44
Wielkopolskie	720 715	13796	19,14
Zachodniopomorskie	383 094	5855	15,28
Polska	8547781	93089	10,89

*Z liczby beneficjentów zostały odjęte te programy, w których osoby 60+ były odbiorcami działań o charakterze informacyjno-promocyjnym.

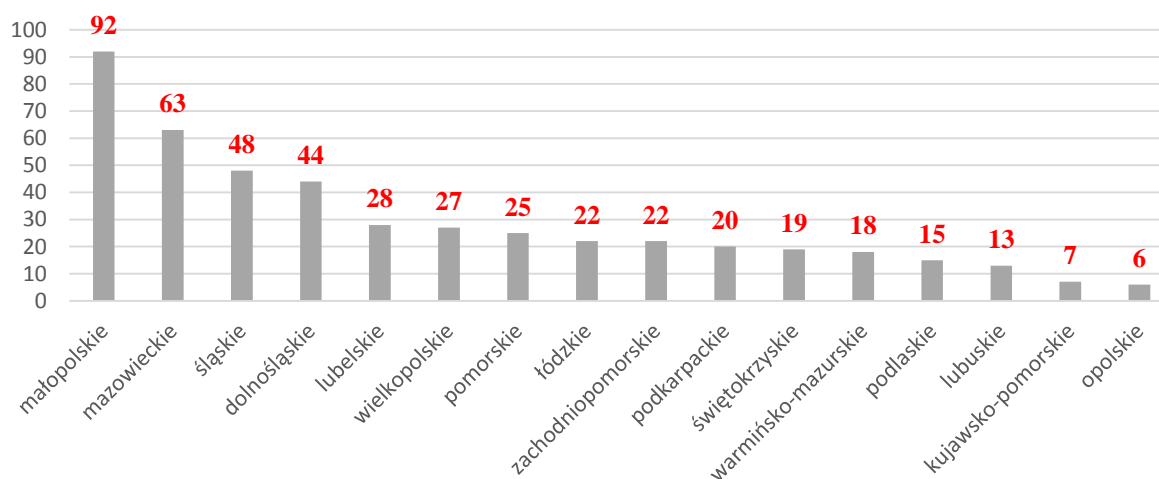
** Opracowanie własne na podstawie Rocznika Demograficznego GUS 2015.

Największy odsetek mieszkańców w wieku 60+ został objęty projektami dofinansowanymi w ramach ASOS 2015 w województwach: małopolskim, mazowieckim, wielkopolskim i zachodniopomorskim powyżej 1,5%, w pozostałych województwach programy objęły znacznie mniej niż 1% populacji.

1. Podmioty dofinansowane w podziale na województwa

Organizacje z województw: mazowieckiego i małopolskiego zrealizowały najwięcej projektów. Co trzeci zrealizowany projekt w edycji 2015 pochodził z tych województw. Najmniej projektów zrealizowano w województwie opolskim oraz kujawsko-pomorskim. Rozkład dofinansowanych podmiotów przedstawia się podobnie jak w roku poprzednim.

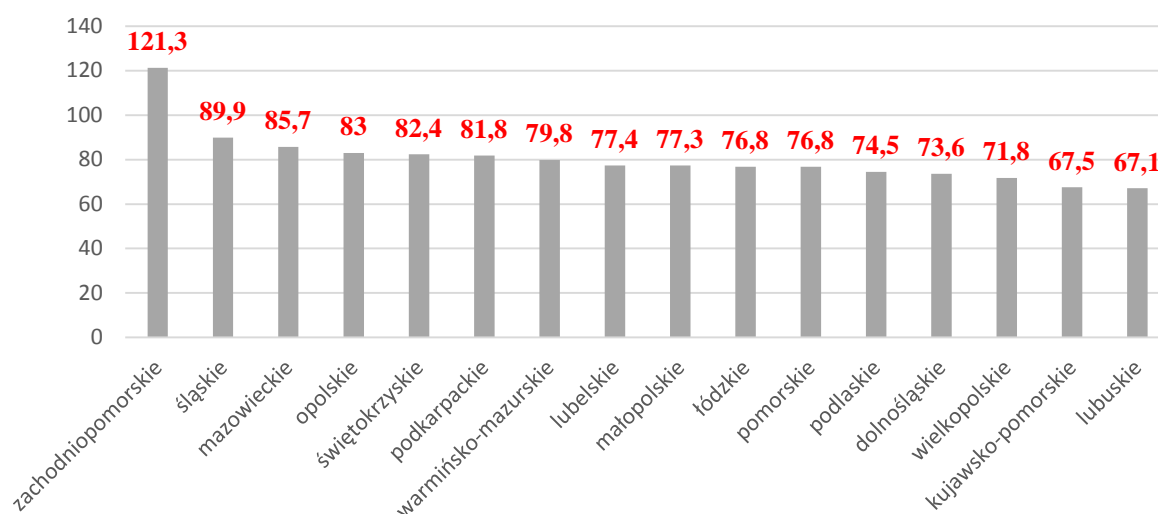
Wykres 10. Liczba ofert dofinansowanych w poszczególnych województwach

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

W edycji 2015 konkursu w ramach Programu ASOS na dotacje przeznaczono ponad 38 mln zł. Uśredniona wartość dotacji dla organizacji wyniosła 80 tys. zł. Średnie kwoty dofinansowania były wyższe w województwach, w których złożono i dofinansowano najwięcej ofert. Najwyższą dotację otrzymały średnio organizacje z województw: zachodniopomorskiego (121,3 tys. zł), śląskiego (89,9 tys. zł) oraz mazowieckiego (85,7 tys. zł). Natomiast województwo kujawsko-pomorskie jest regionem, w którym złożono i dofinansowano jedną z najmniejszych liczb ofert, dodatkowo średnia wartość otrzymanej dotacji była także jedną z najniższych (67,5 tys. zł).

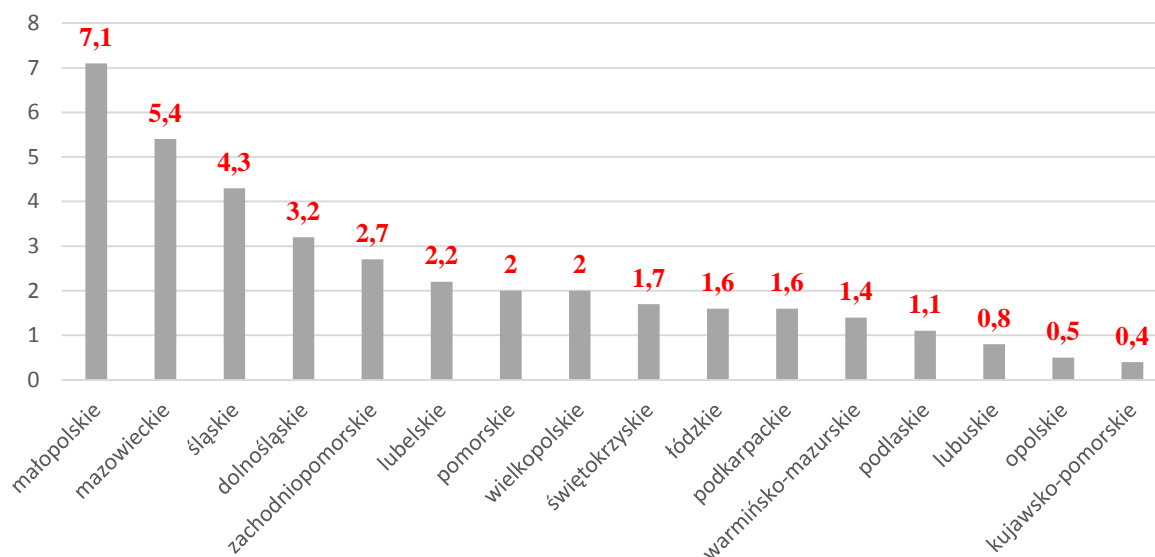
Wykres 11. Średnia wartość otrzymanej dotacji w tys. zł w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Najwięcej środków otrzymały organizacje z województwa mazowieckiego i małopolskiego – średnio po ponad 80 tys. zł. Najmniej środków trafiło do województw, z których dofinansowano najniższy odsetek ofert, a więc do województwa kujawsko-pomorskiego (400 tys. zł), opolskiego (500 tys. zł), lubuskiego (800 tys. zł).

Wykres 12 . Przekazane kwoty dotacji w mln zł

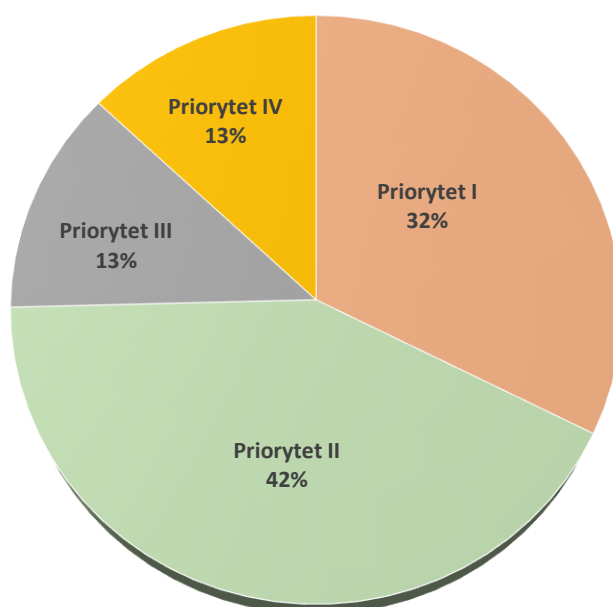

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

2. Podmioty dofinansowane w podziale na Priorytety

Podobnie jak w edycji 2014 konkursu, największa liczba ofert została dofinansowana w I i II Priorytecie. W Priorytecie I dofinansowano 152 oferty (32%), natomiast w II – 198 ofert (42%). Oferty przyjęte w III i IV Priorytecie stanowiły łącznie 26% wszystkich ofert (odpowiednio 58 ofert w III i 61 w IV Priorytecie).

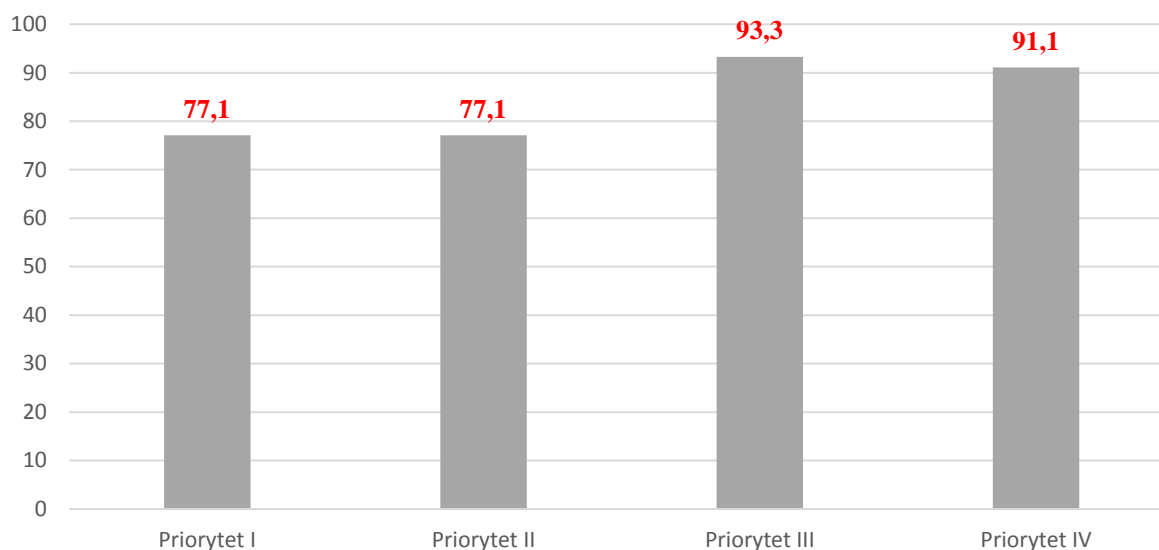
Wykres 13. Oferty złożone w podziale na wielkość miejscowości (liczba mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Na dofinansowanie ofert w dwóch pierwszych Priorytetach przeznaczono ok. 27 mln zł. Kwota dofinansowania ofert w Priorytecie III wyniosła ok. 5,4 mln zł, natomiast w Priorytecie IV – ok. 5,6 mln zł. Średnia wartość dofinansowania była najwyższa w Priorytecie III (ok. 94 tys. zł), natomiast najniższa w Priorytecie II oraz I (ok. 77 tys. zł). W IV Priorytecie organizacje otrzymały dotację w średniej wysokości ok. 91 tys. zł

Wykres 14. Średnia wartość dofinansowania w poszczególnych
Priorytetach (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Priorytet I Edukacja osób starszych

Oferty składane w **Priorytecie I Edukacja osób starszych** realizowane były w ramach poniższych obszarów:

1. Zajęcia edukacyjne z zakresu różnych dziedzin,
2. Zajęcia przygotowujące do usług wolontariackich,
3. Kształcenie opiekunów,
4. Promowanie wolontariatu kompetencji,
5. Promocja oferty edukacyjnej wśród osób starszych.

Tabela 4 Liczba osób oraz koszty przeznaczane na projekty w ramach Priorytetu I

Województwo	liczba osób powyżej 60 roku życia w roku 2015	Priorytet I liczba beneficjentów	Odsetek osób starszych objętych projektami ASOS 2015 w Priorytecie I (w %)	Koszty Priorytet I (zł)	Koszt na osobę
Dolnośląskie	678 202,00	1 299,00	1,92	1 197 407,00	921,79
Kujawsko-pomorskie	452 235,00	55	0,12	152 655,00	2775,55
Lubelskie	485 594,00	2 030,00	4,18	248 725,00	122,52
Lubuskie	218 536,00	274	1,25	532 243,00	1942,49
Łódzkie	616 683,00	1 074,00	1,74	736 579,00	685,83
Małopolskie	709 256,00	4 314,00	6,08	2 333 315,50	540,87
Mazowieckie	1 209 622,00	11 810,00	9,76	5 200 924,50	440,38
Opolskie	228 543,00	260	1,14	183 630,00	706,27
Podkarpackie	439 512,00	877	2	735 702,00	838,88
Podlaskie	260 402,00	850	3,26	388 658,16	457,24
Pomorskie	481 349,00	570	1,18	439 905,00	771,76
Śląskie	1 071 024,00	1 515,00	1,41	1 109 051,00	732,05
Świętokrzyskie	301 337,00	927	3,08	825 776,40	890,81
Warmińsko-mazurskie	291 677,00	460	1,58	296 840,00	645,3
Wielkopolskie	720 715,00	8 780,00	12,18	518 068,50	59,01
Zachodniopomorskie	383 094,00	4 420,00	11,54	683 122,79	154,55
Polska	8547781	39515	4,62	15 582 603,00	394,35

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

W Programie w roku 2015 w Priorytecie I wzięło udział 110 391 beneficjentów w tym 106531 w wieku powyżej 60 lat i 3860 młodszych niż 60 lat.

Rozkład beneficjentów pod względem regionalnym był zróżnicowany. Największy odsetek osób starszych w wieku 60+ został objęty projektami dofinansowanymi w ramach Programu ASOS 2015 w województwach: wielkopolskim, zachodniopomorskim – powyżej 1%, w powstałych województwach programy objęły znacznie mniej niż 0,5% populacji.

W województwach, w których realizowana była niewielka liczba projektów, jednostkowe koszty były najwyższe. Najwięcej dofinansowanych ofert było z województwa małopolskiego – 35. Następnie w województwach: mazowieckim – 19, dolnośląskim – 17 i śląskim – 10. Najmniej zaś z województw warmińsko-mazurskiego – 5, lubelskiego – 4, kujawsko-pomorskiego – 2 i opolskiego – 2. Na 90 miast i wsi, w których był realizowany program ASOS w Priorytecie I tylko w 16 realizowany był więcej niż jeden projekt.

Wśród najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu I Edukacja osób starszych** można wymienić:

- zajęcia komputerowe (obsługa komputerów na różnych poziomach począwszy od włączania komputerów, poprzez podstawowe programy komputerowe, obsługa przeglądarek internetowych, skypa, podstawowych edytorów tekstowych typu Word i Excel aż po obsługę portali społecznościowych, zakupy w Internecie czy bankowość internetowa);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *E-senior III - szkolenia komputerowe dla osób w wieku 60+* zrealizowane przez Fundację Instytut Studiów Strategicznych.

- zajęcia sportowe (nordicwalking, który miały prawie wszystkie organizacje, gimnastyka w tym gimnastyka rehabilitacyjna najczęściej dotycząca schorzeń kręgosłupa, basen w tym aquaerobik, pilates, samoobrona, joga, taj-chi);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Teraz My – Aktywni 60+* zrealizowane przez Stowarzyszenie Klub Sportowy "ACTIVITA".

- zajęcia kulturalne (rękodzieło, na które składało się: decupage, haft ręczny, szydełkowanie, filcowanie, zajęcia z malarstwa, carvingu, florystyki. Inne rodzaje zajęć artystycznych w tym śpiewanie, zajęcia teatralne i zajęcia literackie, zajęcia z fotografii);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Z muzyką za pan brat* zrealizowane przez Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Muzycznej FRAZA.

- zdrowie (zajęcia związane z edukacją zdrowotną, wykłady związane z takimi tematami jak: dietetyka i pierwsza pomoc. Innymi rzadziej spotykanymi tematami były cukrzyca, choroby ginekologiczne, zwyrodnienie siatkówki AMD, HIV AIDS, urologia, ortopedia);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Wiem o AMD! - edukacja dla seniorów o chorobie zwyrodnienia siatkówki związanego z wiekiem AMD* zrealizowane przez Fundację Wspierania Rozwoju Okulistyki "OKULISTYKA 21".

- psychologia (zajęcia z komunikacji koncentrowały się przede wszystkim na dwóch płaszczyznach zainteresowania psychologią. Pierwszym dominującym były zajęcia związane z przeciwdziałaniem procesom starzenia się takim jak: zaniki pamięci, problemy z koncentracją czy problemami potępieńczymi. Z drugiej zaś strony zajęcia związane z komunikacją radzeniem sobie ze stresem i asertywnością. Odbywały się

również zajęcia z profilaktyki uzależnień. Innym ważnym warsztatem było wsparcie opiekunów osób starszych – chorych na choroby wieku starczego. Projektodawcy proponowali też indywidualne kontakty związane z pomocą psychologiczną);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Blisko Bliskich* zrealizowane przez Stowarzyszenie Pomocy Psychologicznej Syntonia.

- prawo (zajęcia z prawa dotyczyły praw konsumentów, prawa ubezpieczonych, prawa rodzinnego, praw ofiar przestępstw, prawa administracyjnego, profilaktyka bezpieczeństwa, przeciwdziałanie przestępstwom związanym z osobami starszymi);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Senior ma i zna prawo* zrealizowane przez Fundację Promocji Wiedzy i Innowacji .

- turystyka (głównym celem wyjazdów były duże miasta takie jak Trójmiasto, Warszawa Wrocław Jak również wyjazdy w góry i nad morzem w celach turystycznych oraz wyjazdy studyjne mające na celu zwiedzanie interesujących dla osób starszych organizacji);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Zagórzańscy seniorzy 2015* zrealizowane przez Towarzystwo Ziemi Mszańskiej.

- wyjścia kulturalne (wyjścia kulturalne w przeważającej części dotyczyły wyjść do teatrów, filharmonii i muzeów);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Podróż w nieznane - odkryj siebie* zrealizowane przez Ochotniczą Straż Pożarną w Tereszewie.

- żywienie i dieta (bardzo dużo uwagi było poświęcone dobrej diecie i przygotowywaniu dobrej diety ale również karvingowi i tradycyjnym przepisom);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Zdrowa Dojrzałość; Wolontariat kompetencji z zakresu dietetyki* zrealizowane przez Fundację Rozwoju Kapitału Ludzkiego.

- języki obce (projektodawcy zapewniali uczestnikom możliwość udziału w zajęciach z języków obcych przede wszystkim z angielskiego, ale były też pojedyncze zajęcia z niemieckiego);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Rozwój i społeczna aktywność w UTW w Raciechowicach* zrealizowane przez Raciechowice 2005.

- wizaż i stylizacja (tematyka zajęć wizażu obejmowała m.in. tajniki makijażu i stylizacji; zapoznanie z prostymi, dostępnymi dla seniorów i mało kosztownymi sposobami dbania o pozytywny wizerunek. Tematyka zajęć stylizacji obejmuje m.in.:

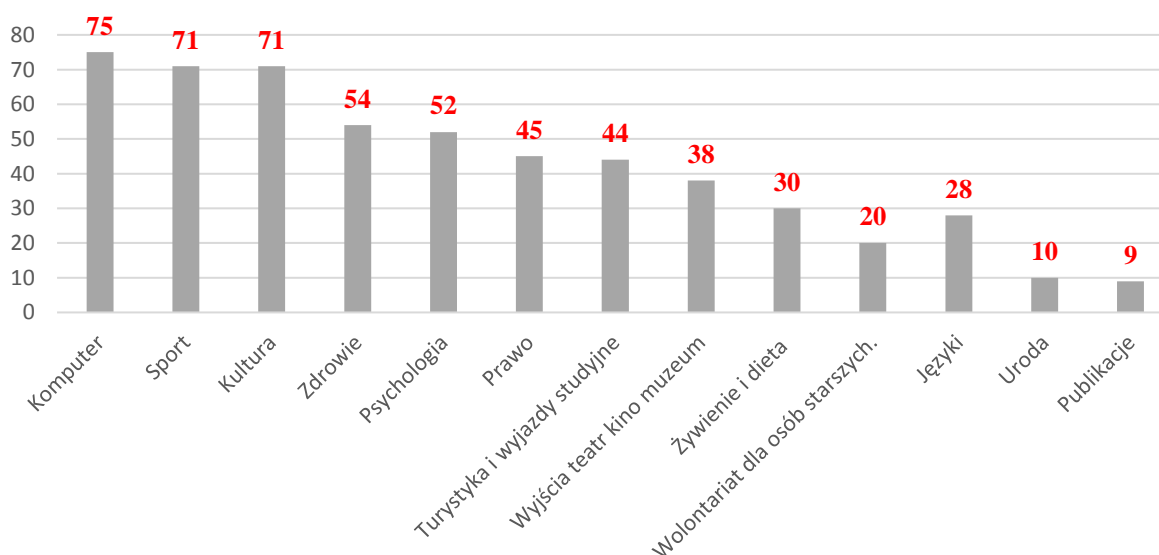
-zapoznanie z możliwością taniego sposobu na olśniewający wygląd i poczucie atrakcyjności, zapoznanie z atrybutami swojego ciała oraz nauka świadomego ich podkreślania i korygowania poprzez dobór odpowiedniego stroju; analiza kolorystyczna, stylizacja wyglądu, dobór fasonów i dodatków);

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Skarżyskie Centrum Kształcenia Seniora* zrealizowane przez Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kielcach.

- inne pojedyncze (innym zajęciami były zajęcia z ekologii w tym wykłady z oszczędzania energii, geografii, ekonomii, edukacji historycznej, patriotycznej i lokalnej. Oferenci proponowali również różne rodzaje terapii takie artterapia, fitoterapia, hortiterapia (leczenie ogrodami). Część Oferentów miała też zajęcia z teorii muzyki i muzykologii. Wydarzenia takie jak: bale, konferencje, gminne dni seniora, spartakiady, ekonomiczne forum w Krynicy).

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Ogólnopolska Olimpiada Sportowa Uniwersytetów Trzeciego Wieku i organizacji senioralnych* zrealizowane przez Uniwersytet Trzeciego Wieku w Łazach.

Wykres 15. Liczba działań najczęściej występujących w Priorytecie I

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Priorytet II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową

Oferty w **Priorytecie II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** realizowane były w ramach poniższych obszarów:

1. Aktywność społeczna, w tym wolontariat osób starszych,
2. Aktywność fizyczna osób starszych, aktywność turystyczno-rekreacyjna osób starszych,
3. Zajęcia w obszarze kultury i sztuki, w tym angażujące różne pokolenia,
4. Budowanie sieci społecznych, w tym wolontariat wewnątrz- i międzypokoleniowy,
5. Przeciwdziałanie e-wykluczeniu.

Tabela 5 Liczba osób oraz koszty przeznaczone na projekty w ramach Priorytetu II

Województwo	Liczba osób powyżej 60 roku życia w roku 2015	Liczba beneficjentów Priorytecie II	Odsetek osób starszych objętych projektami ASOS 2015 w Priorytecie II (w %)	Koszty Priorytet II (zł)	Koszty na osobę
Dolnośląskie	678 202,00	2586	3,81	2 402 878,00	929
Kujawsko-pomorskie	452 235,00	165	0,36	144 706,00	877
Lubelskie	485 594,00	2100	4,32	1 149 488,00	547
Lubuskie	218 536,00	250	1,14	186 810,00	747
Łódzkie	616 683,00	545	0,88	417 530,00	766
Małopolskie	709 256,00	4126	5,82	2 661 702,00	645
Mazowieckie	1 209 622,00	9153	7,57	1 618 243,00	177
Opolskie	228 543,00	80	0,35	25 580,00	320
Podkarpackie	439 512,00	550	1,25	741 208,00	1348
Podlaskie	260 402,00	614	2,36	389 512,00	634
Pomorskie	481 349,00	1524	3,17	518 128,00	340
Śląskie	1 071 024,00	5078	4,74	1 979 928,00	390
Świętokrzyskie	301 337,00	561	1,86	638 675,00	1138
Warmińsko-mazurskie	291 677,00	967	3,32	1 081 199,00	1118
Wielkopolskie	720 715,00	3487	4,84	757 300,00	217
Zachodniopomorskie	383 094,00	1105	2,88	1 533 223,00	1388
Polska	8547781	32891	3,85	16 246 108,00	494

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

W **Priorytecie II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** wzięło udział 48505 beneficjentów w tym 33362 w wieku powyżej 60 lat oraz 15146 młodszych niż 60 lat. Średnia wszystkich beneficjentów w projektach wynosiła 172 osoby. Minimalnie w projekcie brało udział 10 osób maksymalnie 3200.

Rozkład beneficjentów na poszczególne województwa jest zbliżony do rozkładu w Priorytecie I. Największy odsetek populacji osób starszych został objęty projektami w ramach Programu ASOS w II Priorytecie w województwie mazowieckim, małopolskim – powyżej 0,5 %, w pozostałych województwach oferty objęły znacznie mniej niż 0,3% populacji. Podobnie jak w poprzednim Priorytecie w województwach, w których realizowana była niewielka liczba projektów, jednostkowe koszty były najwyższe. W Priorytecie II zakwalifikowanych do dofinansowania zostało 198 ofert, o 12 mniej niż w roku 2014, kiedy przyjętych było 210. Najwięcej ofert otrzymało dofinansowanie z województwa małopolskiego – 35, województwa śląskiego – 24, województwa mazowieckiego oraz dolnośląskiego po 20. Najmniej zaś było z województwa opolskiego – 1, lubuskiego, a także kujawsko-pomorskiego po 2 oferty.

Na 117 miast, w których realizowane były projekty w Priorytecie II w ramach Programu ASOS 2015 tylko w 18 realizowany był więcej niż jeden projekt. Tylko w trzech największych Krakowie, Warszawie i Wrocławiu więcej niż 8 projektów.

Wśród najczęściej realizowanych działań w ramach Priorytetu II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową można wymienić projekty dotyczące:

- działalności kulturalnej – zarówno w formie aktywnego brania udziału w kulturze jak również chodzenia do kina i teatru i na wystawy (w większości przypadków udział w kulturze realizowany był poprzez zajęcia z rękodzieła takiego jak: Decupage, malowanie, filcowanie, ceramika, garncarstwo, florystyka, origami, szydełkowanie, przygotowanie przedstawień teatralnych, fotografia, zajęcia literackie w tym opowiadanie bajek i opowieści, zajęcia muzyczne, wykłady na temat kultury i sztuki); Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Smaki kultury* zrealizowane przez Towarzystwo Ratowania Kultury w Nowej Hucie.
- wycieczek i wyjazdów – wyjazdy turystyczne do dużych miast takich jak Warszawa, Wrocław, Kraków Kielce itd., jak również wyjazdy w góry i nad morzem w celach turystycznych oraz wyjazdy studyjne mające na celu zwiedzanie;

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Działalność na rzecz integracji, aktywizacji i rozwoju środowisk seniorów, zagospodarowanie czasu wolnego starszych mieszkańców Krakowa poprzez organizację zajęć oraz wyjazdów integracyjnych mających na celu doskonalenia sprawności psychofizycznej* zrealizowane przez Krakowski Związek Emerytów, Rencistów i Osób Niepełnosprawnych.

- działalności związanej ze zdrowiem i sportem – m.in. nordicwalking, gimnastyka, aquaerobic, pływanie, pilates, Joga, Tai Chi, samoobrona żeglarstwo, rowery, taniec, zajęcia z dietetyki i zdrowego odżywiania się, spotkań z geriatrą, fizjoterapeutą, rehabilitacją, pierwszą pomocą, onkologiem, na temat urody;

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Sportowe życie seniora* zrealizowane przez Klub Uczelniany Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałczu.

- a także działania dotyczące: umiejętności społecznych, prawnych, warsztaty komputerowe, tworzenie sieci wolontariuszy czy też warsztaty psychologiczne.

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Aktywny Senior Wolontariuszem* zrealizowane przez Regionalne Centrum Wolontariatu w Elblągu.

Tabela 6 Liczba projektów dofinansowanych w ramach Priorytetu II według tematyki

Nazwa działania	Liczba projektów
Warsztaty kulturalne	130
Wycieczki	95
Warsztaty sportowe	82
Warsztaty - zdrowie	83
Warsztaty umiejętności społecznych i prawnych	70
Warsztaty komputerowe	60
Wolontariat	56
Warsztaty psychologiczne	49

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych

Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych Programu ASOS dotyczy zwiększania udziału osób starszych w życiu społecznym, który ma sprzyjać rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego. Zadanie to realizowane jest poprzez:

- wspieranie uczestnictwa i integracji w życiu społecznym lub publicznym;
- włączanie osób starszych w proces tworzenia i funkcjonowania grup obywatelskich oraz organizacji pozarządowych;
- tworzenie sieci pomocowo-informacyjnej.

Jednym z głównych narzędzi partycypacji społecznej osób starszych jest udział w tworzonych przy Urzędach Gminnych i Miejskich Rad Seniorów uchwalonych ustawą o zmianie ustawy w samorządzie gminnym z dnia 11 października 2013 roku. Cały rok 2014 i 2015 był czasem tworzenia Rad Seniorów w poszczególnych gminach.

Tabela 7 Liczba osób oraz koszty przeznaczane na projekty w ramach Priorytetu III

Województwo	Liczba osób powyżej 60 roku życia w roku 2015	Priorytet III Liczba beneficjentów	Odsetek osób starszych objętych projektami ASOS 2015 w Priorytecie III (w %)	Koszty priorytet III (zł)	Koszty na osobę
Dolnośląskie	678 202,00	299	0,44	393 905,00	1317
Kujawsko-pomorskie	452 235,00	400	0,88	85 249,00	213
Lubelskie	485 594,00	180	0,37	326 333,00	1813
Lubuskie	218 536,00	505	2,31	197 550,00	391
Łódzkie	616 683,00	225	0,36	262 137,00	1165
Małopolskie	709 256,00	6255	8,82	1 091 840,00	175
Mazowieckie	1 209 622,00	2114	1,75	1 114 531,00	527
Opolskie	228 543,00	240	1,05	121 990,00	508
Podkarpackie	439 512,00	80	0,18	92 860,00	1161
Podlaskie	260 402,00	172	0,66	200 620,00	1166
Pomorskie	481 349,00	410	0,85	397 890,00	970
Śląskie	1 071 024,00	1215	1,13	198 817,00	164
Świętokrzyskie	301 337,00	260	0,86	58 435,00	225
Warmińsko-mazurskie	291 677,00	0	0	0	0
Wielkopolskie	720 715,00	349	0,48	268 515,00	769
Zachodniopomorskie	383 094,00	60	0,16	186 840,00	3114
Polska	8547781	12764	1,49	4 997 512,00	391

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

W **Priorytecie III Partycypacja społeczna osób starszych** do realizacji przyjęto 57 projektów ze wszystkich województw. W roku 2014 liczba ta wynosiła 61 co oznacza spadek o 4. Najwięcej ofert otrzymało dotację w województwach: małopolskim – około 18% wszystkich zgłoszeń, mazowieckim – 16%, śląskim – 14%, najmniej zaś z województw kujawsko-pomorskiego, opolskiego, świętokrzyskiego i zachodniopomorskiego po jednej ofercie.

W Priorytecie III organizacje zadeklarowały, że projektami zostanie objętych 383 444 beneficjentów. Minimalna liczba zadeklarowanych osób wynosiła 15, a maksymalna 25 000. Liczba 25 000 budzi pewne wątpliwości, ponieważ są to osoby do których może dotrzeć pismo redagowane przez jednego z Oferentów. Dlatego jeżeli odejmiemy wszystkich beneficjentów na których projekty oddziałują jedynie poprzez media to liczba beneficjentów spada do 12 764¹, co daje średnio 133 osoby na projekt. W projektach, które bezpośrednio dotyczyły beneficjentów maksymalna liczba osób wynosiła 500² osób.

Wśród najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu III Partycypacja społeczna osób starszych** można wymienić:

- tworzenie bądź wspieranie już istniejących Rad Seniorów powoływanych na mocy Nowelizacji Ustawy o Samorządzie Terytorialnym – ok. 30% dofinansowanych ofert w tym priorytecie;

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Zmieniamy życie seniora, bo na Radę przyszła pora*. zrealizowane przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gospodarczego i Kulturalnego Sołectwa Krzelów-Młoty „Jezierzyca”.

- realizacja budżetu obywatelskiego bądź partycypacyjnego – ok. 20% dofinansowanych ofert w tym priorytecie;

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Senior - aktywny i zaangażowany mieszkaniec* zrealizowane przez Pracownię Zrównoważonego Rozwoju.

- diagnozowanie potrzeb seniorów – ponad 12% dofinansowanych ofert w tym priorytecie;

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *50x60+ - wsparcie dla aktywizacji społecznej osób starszych na terenach wiejskich* zrealizowane przez Fundację Galicyjską.

¹Fundacja Zaczyn zgłosiła jako odbiorców swojego projektu 25 000 osób do których dotrze ich biuletyn. Liczba beneficjentów tego jednego projektu przekracza liczbę beneficjentów wszystkich innych projektów razem.

² Nie biorąc pod uwagę uczestników parady seniorów 10 000. osób.

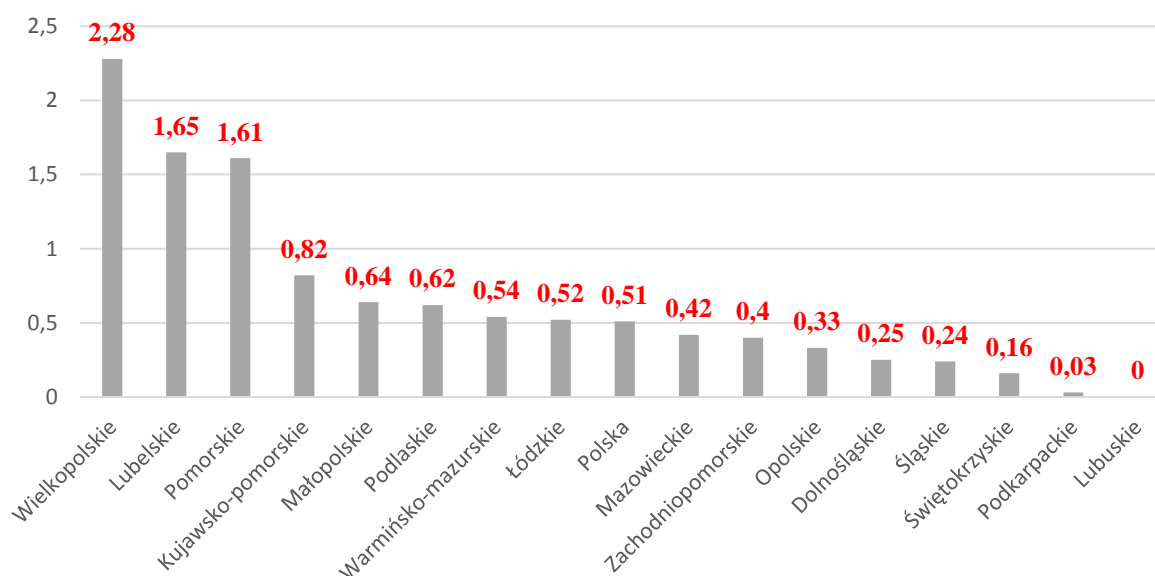
- tworzenie centrów pomocy dla lokalnych seniorów – 14% dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Centrum Aktywnego Seniora w Zielonkach* zrealizowane przez Stowarzyszenie Wspierania Rodziny i Społeczności Wiejskiej Zachariasz.
- działania skierowane do osób potrzebujących wsparcia medycznego – około 10% dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej Seniorów Powiatu Grójeckiego* zrealizowane przez Stowarzyszenie W.A.R.K.A. Wizja Aktywność Rozrywka Kultura Alternatywa.
- używanie mediów takich jak gazety, radio telewizja – około 6% dofinansowanych ofert w tym priorytecie.
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Rzecznik Osoby Starszej* zrealizowane przez Spółdzielnię Socjalną Kooperacja.

Priorytet IV Usługi społeczne dla osób starszych

W **Priorytecie IV Usługi społeczne dla osób starszych** organizacje składały oferty w ramach następujących kierunków działań:

1. szkolenie dla wolontariuszy i opiekunów z zakresu pomocy osobom starszym, wspieranie różnych form samopomocy,
2. wspieranie rodzin w opiece nad osobą starszą poprzez rozwój usług opartych na działalności wolontariuszy,
3. rozszerzenie dostępności usług społecznych między innymi opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, poradniczo-zdrowotnych, sportowych i turystycznych.

Wykres 16. Odsetek populacji osób w wieku 60+ objęty
działaniami w Priorytecie IV (w %)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Z powyższego wykresu wynika, iż uczestnictwo beneficjentów w projektach dofinansowanych w ramach Programu ASOS 2015 w poszczególnych województwa było bardzo nierównomierny. Największy odsetek populacji 60+ został objęty projektami ASOS w ramach 4 priorytetu w województwie wielkopolskim, lubelskim i pomorskim powyżej – 0,2% w powstałych województwach programy objęły znacznie mniej niż 0,05% populacji.

W porównaniu z rokiem 2014 nastąpił wzrost liczby ofert przyjętych do dofinansowania o 5 i wyniósł 61. W województwie mazowieckim wzięło udział około 25% projektów, z województwa małopolskiego 18% i lubelskiego około 8% wszystkich przyjętych do dofinansowania w ramach IV Priorytetu. Najmniej korzystna sytuacja wygląda w województwie lubuskim, w którym nie została przyjęta żadna oferta w tym Priorytecie. W województwach: opolskim i podkarpackim przyjęto po jednej ofercie.

W ramach projektów dofinansowanych w Priorytecie IV łącznie brało udział 87 874 beneficjentów. Koszty poniesione w Priorytecie IV wyniosły 5 672 037,69 zł w tym koszty działań merytorycznych 4 728 154 zł. Koszt obsługi jednego beneficjenta projektu wyniósł, więc około 600 złotych. Na 61 miast w których realizowane były projekty ASOS tylko w 8 realizowany był więcej niż jeden projekt.

Wśród najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu IV Usługi społeczne dla osób starszych** można wymienić:

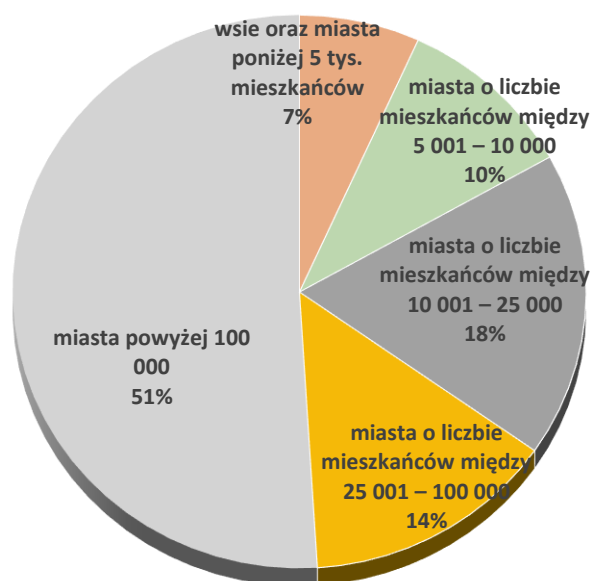
- warsztaty dotyczące przede wszystkim:
 - usług dotyczących pomocy społecznej i prawnej (65%),
 - pomocy psychologicznej (62%),
 - opieki medycznej (62%),
 - usług kulturalnych (37%),
 - sportowych (44%).
- wolontariat osób starszych, będący częścią samopomocy środowiskowej – 44% ofert dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Centrum wolontariatu 60+* zrealizowane przez Fundację im. Hetmana Jana Tarnowskiego.
- działania prowadzone przez asystentów osób starszych – 42% ofert dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Szkolenie: Senior - Asystent Seniora z Niepełnosprawnością* zrealizowane przez Fundację Pomocy Seniorom i Rodzinie AMA.
- działania skierowane do opiekunów – 31% ofert dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Systemowe wsparcie opieki nad osobami niesamodzielnymi oraz dla ich opiekunów* zrealizowane przez Fundację Ogólnopolskie Porozumienie Uniwersytetów Trzeciego Wieku.
- prowadzenie badań i analiz – 14% ofert dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Bank informacji i aktywności społecznej Seniorów* zrealizowane przez Spółdzielnię Socjalną Serwis.
- funkcjonowanie punktów pobytu dziennego – 14% ofert dofinansowanych ofert w tym priorytecie;
Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. *Dom Dziennego Pobytu dla Seniorów - wsparcie, aktywizacja i integracja Seniorów* zrealizowane przez Stowarzyszenie Na Rzecz Integracji "Nowa Szansa".
- odwiedziny osób starszych w ich miejscu zamieszkania – 20% ofert dofinansowanych ofert w tym priorytecie;

Przykładem tego typu projektów jest działanie pt. „GRUPA Pomocowa SENIORÓW” - usługi społeczne osób starszych dla osób starszych zrealizowane przez Parafę Ewangelicko – Augsburską Świętej Trójcy w Szczecinie.

3. Podmioty dofinansowane w podziale na wielkość miejscowości

Ponad połowa wszystkich podmiotów realizujących zadania w ramach ASOS 2015 miała swoją siedzibę w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys., spośród których dotację otrzymała przeszło co piąta wnioskująca organizacja (247). Najmniej podmiotów, które otrzymały dofinansowanie (33) pochodziło z miejscowości liczących nie więcej niż 5 tys. mieszkańców.

Wykres 17. Oferty dofinansowane w podziale na wielkość miejscowości (wg liczby mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

4. Projekty realizowane wspólnie oraz w partnerstwie

Jak opisano w punkcie II.2 niniejszego sprawozdania, Regulamin konkursu przewidywał możliwość złożenia oferty wspólnej (z innym podmiotem uprawnionym do

samodzielnego aplikowania), bądź w ramach partnerstwa (partnerstwo dotyczyło jednostek samorządu terytorialnego, uczelni i innych podmiotów, przede wszystkim publicznoprawnych).

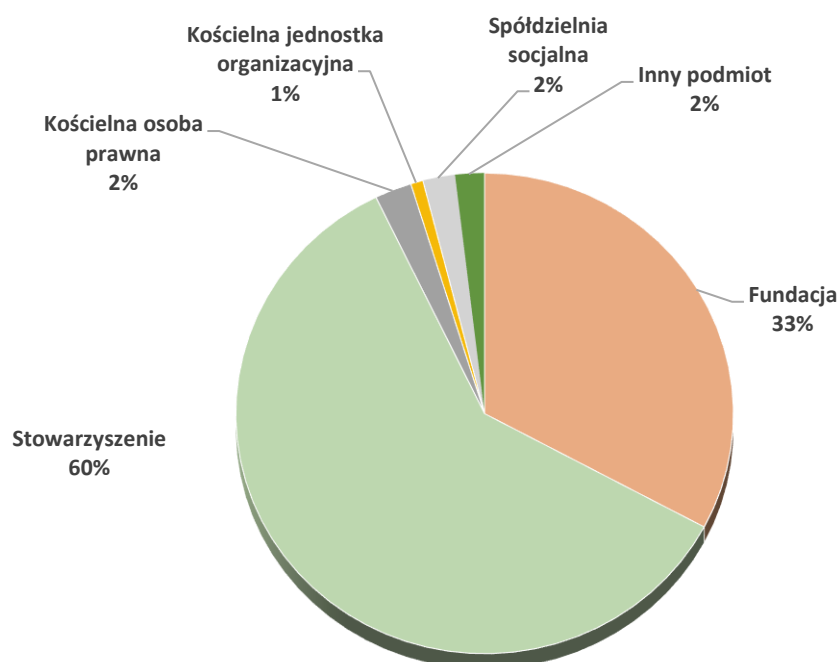
W 2015 r. do realizacji przyjęto 15 ofert wspólnych: 4 w I Priorytecie, 7 w II Priorytecie, 2 w III Priorytecie oraz 2 w IV Priorytecie. Oznacza to, że 3,2% wszystkich dofinansowanych projektów było realizowanych wspólnie przez 2 lub więcej organizacje. Najwięcej ofert wspólnych przyjęto do realizacji w województwie łódzkim (4), natomiast województwach: lubuskim, podlaskim, śląskim oraz warmińsko-mazurskim nie została przyjęta do realizacji żadna oferta wspólna.

Wśród ofert składanych w partnerstwie, dotację otrzymała co piąta oferta. Najwięcej ofert partnerskich zrealizowano w województwie mazowieckim (12 projektów), najmniej w łódzkim oraz podlaskim (1 projekt).

5. Oferty dofinansowane w podziale na formę prawną oferenta

Realizatorami zadań w ramach Programu ASOS w głównej mierze są stowarzyszenia, które w edycji 2015 konkursu zrealizowały ok. 60% wszystkich projektów (290), a także fundacje, których projekty stanowiły ok. 33% wszystkich ofert (159). Jednostki kościelne oraz inne podmioty zrealizowały łącznie tylko ok. 3% projektów (16).

Wykres 18. Oferty dofinansowane ze względu na formę prawną oferenta

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Przyznana kwota dotacji na projekty realizowane przez stowarzyszenia wyniosła łącznie 22,3 mln zł. Średnia wysokość dotacji wyniosła ok. 76 tys. zł.

Fundacjom przekazano w sumie 13,5 mln zł, a średnia wysokość dotacji była nieco wyższa i wyniosła 84 tys. zł.

Podmioty kościelne otrzymały środki w wysokości ponad 1,2 mln zł – średnio ok. 75tys. zł dla jednej organizacji.

III. Realizacja wskaźników

W ramach edycji 2015 *Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* zaplanowano osiągnięcie następujących celów:

1. zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych;
2. tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej;
3. rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej;
4. zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji.

Wartość mierników dla celu głównego tj. poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną na koniec 2015 r. przedstawiała się następująco: respondenci w wieku powyżej 60 lat pracujący społecznie w organizacjach obywatelskich (32%), dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi osób w wieku powyżej 60 lat (4%). Odnosząc się do celów szczegółowych wartości kształtowały się następująco:

- a) **Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych**
 1. liczba nowych słuchaczy (57 000);
 2. liczba wolontariuszy biorąca udział w projektach (2 950);
- b) **Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej**
 1. odsetek osób w wieku powyżej 60 lat regularnie korzystających z komputera (13,25%);
 2. liczba beneficjentów uczestniczących w nowo utworzonych projektach (68 000);
 3. liczba wolontariuszy biorących udział w projektach (5 200);
- c) **Rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej**

1. liczba beneficjentów uczestniczących w nowo utworzonych projektach (8 650);
2. liczba wolontariuszy biorących udział w projektach (ok. 477);

d) Zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji

1. liczba beneficjentów nowych usług społecznych oraz nowych form samopomocy (2 445);
2. liczba wolontariuszy biorących udział w projektach (200).

Tabela 8 Poziom osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w ramach edycji 2015 Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020.

Cel szczegółowy	Miernik	Osiągnięta wartość dzięki realizacji ASOS 2015
Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych	Liczba nowych słuchaczy działań realizowanych w Priorytecie I	57 000
	Liczba wolontariuszy biorąca udział w projektach w Priorytecie I	2 950
Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych	Odsetek osób w wieku powyżej 60 lat regularnie korzystających z komputera	13,25%
	Liczba beneficjentów uczestniczących w nowo utworzonych projektach w Priorytecie II	68 000
	Liczba wolontariuszy biorących udział w projektach w Priorytecie II	5 200
Rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej	Liczba beneficjentów uczestniczących w nowo utworzonych projektach w Priorytecie III	8 650
	Liczba wolontariuszy biorących udział w projektach w Priorytecie III	477
Zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji	Liczba beneficjentów nowych usług społecznych oraz nowych form samopomocy realizowanych w ramach Priorytetu IV	2445
	Liczba wolontariuszy biorących udział w projektach w Priorytecie IV	200

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy, należy stwierdzić, iż *Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem społecznym, o czym świadczy składana liczba ofert przez podmioty uprawnione do udziału w konkursie. W ramach edycji 2015 konkursu, w zdecydowanej większości województw, odnotowany został wzrost zainteresowania organizacji pozarządowych Programem.

W edycji 2015 złożono łącznie 3239 ofert, z czego 469 podmiotów otrzymało dofinansowanie. Liczba podmiotów, które ostatecznie otrzymały dofinansowanie nieznacznie się zmniejszyła w stosunku do edycji 2014, jednakże jakość projektów uległa zdecydowanej poprawie. Wskazuje na to punktacja uprawniająca do przyjęcia do realizacji projektów jak również średnia kwota przyznanego dofinansowania. Taki stan rzeczy znajduje swoje odzwierciedlenie w odniesieniu do środowiska społecznego seniorów, którzy stanowią podmiot coraz bardziej profesjonalnych działań aktywizujących.

Po przeprowadzeniu dogłębnej analizy 469 ofert dofinansowanych w ramach *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* edycji 2015, zaobserwować można, że realizowane projekty związane są najczęściej z takimi kategoriami jak: aktywność ruchowa, aktywność kulturalna rozumiana jako czynny i bierny udział w zajęciach kulturalnych, walka z wykluczeniem informatycznym poprzez edukację z obsługi komputerów oraz Internetu, edukację zdrowotną, psychologiczną, prawną i społeczną oraz integrację poprzez różnego rodzaju wydarzenia takie jak konferencje, bale czy bardzo popularne wyjazdy do dużych miast i w miejsca atrakcyjne turystycznie. Z powyższego, jednoznacznie wynika, iż działania realizowane w ramach projektów dofinansowanych w konkursie ASOS bezpośrednio wpisują się w kategorię aktywizowania społecznego osób starszych w Polsce, a także w kategorię uczenia się przez całe życie.

Niepokojącym jest niski odsetek osób biorących udział w projektach dofinansowanych w ramach Programu ASOS z całej populacji osób starszych w Polsce, wynoszący koło jednego procenta rocznie, a w niektórych województwach nawet mniej. Zwiększenie tej liczby wydaje się być najważniejszym wyzwaniem, stojącym przed Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w kolejnych edycjach Programu. Objęcie tak niskiego odsetka populacji osób starszych w Polsce projektami realizowanymi w ramach Programu ASOS

może wynikać z ograniczonej liczby środków przeznaczonych na realizację Programu, a także trudnością dotarcia przez organizacje pozarządowe do seniorów najbardziej wycofanych z życia społecznego.

Rozkład zainteresowania podmiotów uprawnionych do udziału w konkursie pomiędzy poszczególnymi priorytetami wymaga podjęcia działań w celu zachęcenia oferentów do podejmowania większej aktywności w obszarach takich jak Partycypacja społeczna osób starszych (III Priorytet) oraz usługi społeczne dla osób starszych (IV Priorytet). Realizacja tego postulatu znalazła swoje odzwierciedlenie w zmianach wprowadzonych do regulaminu Programu ASOS edycji 2016 poprzez zmianę alokacji środków w poszczególnych priorytetach. Podsumowując, realizacja *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* edycja 2015 przyczyniła się w znacznym stopniu do osiągnięcia celów Programu.

W ramach edycji 2015 *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* zrealizowane zostały w sposób zadowalający zaplanowane cele szczegółowe, czego wyrazem są osiągnięte mierniki. Na ich podstawie określona została wartość docelowa mierników dla kolejnej edycji Programu – edycji 2016.